

**การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา***
**TOURISM MANAGEMENT DEVELOPMENT IN THE EASTERN ECONOMIC
CORRIDOR BY APPLYING THE BUDDHIST TEACHING PRINCIPLES**

พัชรศศิ เรืองมณีญาติ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุธะพรหม
Phatsasi Ruaengmaneeya, Kiettisak Suklueang, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: bumbunsiya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ 3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ พบว่าปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษ โดยให้นำหลักอปริหานิยธรรม 7 เข้ามาประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวคือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่การท่องเที่ยว เคารพสิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพสถานที่ ดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือนนอกจากนั้น ยังมีการเสริมสร้างด้วยปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และที่พัก เพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็นพื้นฐานเพื่อไปสู่สิ่งที่เลอค่า

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยว; เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก; หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

*Received July 28, 2023; Revised August 10, 2023; Accepted August 13, 2023

Abstract

The objectives of this research paper were: 1. To study tourism management in the Eastern Economic Corridor (EEC), 2. To examine factors affecting tourism management in the EEC, and 3. To propose the development of tourism management in the EEC by applying Buddhist teaching principles. This study was conducted using mixed research methods. The quantitative component involved collecting data from 399 participants through a questionnaire, which achieved a total reliability score of 0.960.

The research findings were: 1. Tourism management in the Eastern Economic Corridor was highly effective overall. 2. Factors that influenced tourism management in the Eastern Economic Corridor included tourism promotion, which significantly impacted management practices at the 0.05 level. Additionally, the Aparihaniyadhamma 7 principles significantly influenced tourism management at the same statistical level. 3. The development proposal for tourism management in the Eastern Economic Corridor recommended applying the Aparihaniyadhamma 7 principles. These principles encompassed continuous and unified meetings, avoiding inappropriate directives, respecting and listening to the opinions of elders or tourism professionals, upholding human rights, respecting the locale, and caring for visitors. Moreover, the proposal highlighted the importance of enhancing tourism factors such as attractions, activities, accessibility, facilities, and accommodations to transform local elements into valuable assets.

Keywords: Tourism Development; Eastern Economic Corridor; Buddhism Teaching Principles

บทนำ

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง สู่การท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืนรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและกลุ่มเชิงสุขภาพ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้น จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยอาศัยเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและโลจิสติกส์จากโครงการ EEC เพื่อ

เชื่อมโยงการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมหลัก สนับสนุนการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น อำนวยความสะดวกในการเดินทางได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ด้านการขนส่งและการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และนักลงทุน ทั้งในและต่างประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในพื้นที่ EEC ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ EEC ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้มาเยี่ยม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และนำรายได้มาสู่พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และในขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนาได้มีคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มประชาชน สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งหลักธรรมที่กล่าวมานี้ คือ หลักอภิธานียธรรม 7 หลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันมิให้การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเสื่อมถอยลงไป คือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ 4) การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 5) เคารพสิทธิมนุษยชน 6) การให้ความเคารพสถานที่ 7) ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน (ที.ม. (ไทย) 10/70/90.)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา” โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ผลจากการศึกษานี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวแบบในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาเขตพื้นที่พิเศษภาคตะวันออกของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวโดยไม่มีการทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดระยอง จำนวน 243,502 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 399 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 2 คน กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 4 คน กลุ่มข้าราชการในพื้นที่จำนวน 4 คน กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 2 รูปหรือคนรวม 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) หลักการบริหารนิยธรรม 7 และ 4) การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.60 จำนวน 1 ข้อ, เท่ากับ 0.80 จำนวน 6 ข้อ และเท่ากับ 1.00 จำนวน 36 ข้อ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) เท่ากับ 0.960 ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน และผู้ประกอบการในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 399 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.87$) รองลงมาคือ การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.86$) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.78$) และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.69$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรมการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ตัวแปรปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว	B	S. E	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.028	.161		12.602	.000
การเข้าถึง (Fac3)	.282	.038	.382	7.337**	.000
สิ่งอำนวยความสะดวก (Fac4)	.119	.039	.144	2.674**	.008
กิจกรรม (Fac2)	.112	.043	.137	2.585*	.010
สิ่งดึงดูดใจ (Fac1)	.108	.028	.134	2.874**	.004
ที่พัก (Fac5)	.063	.029	.101	2.162*	.031

Multiple R = .515c R² = .266 Adjusted R² = .260 S.E = .395

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทั้ง 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 เรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม สิ่งดึงดูดใจ และที่พัก โดยปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถร่วมกันทำนายการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้ร้อยละ 26.0 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 2.028 + .282\text{Fac3} + .119\text{Fac4} + .112\text{Fac2} + .108\text{Fac1} + .063\text{Fac5}$$

$$ZY = .382\text{Fac3} + .144\text{Fac4} + .137\text{Fac2} + .134\text{Fac1} + .101\text{Fac5}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักอภินิหารธรรม 7 ประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเคารพสิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพสถานที่ ดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักอภินิหารธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ตัวแปรหลักอภินิหารธรรม 7	B	S.E	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.027	.136		7.573	.000
หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (Dham1)	.216	.040	.272	5.446**	.000
ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ (Dham3)	.170	.042	.212	4.046**	.000
ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน (Dham7)	.120	.023	.195	5.155**	.000
พร้อมเพรียงกันประชุม (Dham2)	.130	.042	.159	3.115**	.002
การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (Dham4)	.081	.036	.101	2.284*	.023

Multiple R = .729eR2 = .531 Adjusted R2 = .525 S.E = .316

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอภินิหารธรรม 7 ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน พร้อมเพรียงกันประชุม ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยมีตัวแปร 2 ตัว ที่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ การเคารพสิทธิมนุษยชน และการให้ความเคารพสถานที่ โดยหลัก อภินิหารธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้ร้อยละ 52.5 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.027 + .216Dham1 + .170Dham3 + .120Dham7 + .130Dham2 + .081Dham4$$

$$ZY = .272Dham1 + .212Dham3 + .195Dham7 + .159Dham2 + .101Dham4$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา พบว่า การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1. ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการไปสู่ระดับสากล 2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก มีระบบเครือข่ายไร้สายครอบคลุมทุกพื้นที่ 3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ 4. การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 เข้ามาประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ 4. ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 5. เคารพสิทธิมนุษยชน 6. ให้ความเคารพสถานที่ 7. ดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเสริมสร้างด้วยปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พัก

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, $S.D.=0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวรองลงมาคือการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย คล้ายแสง (2562) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว พัฒนโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว สร้างความสมดุลและการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวภายในจังหวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรวัฒน์ เสสบุญโญ (สันยคติทัศน์) (2564) ที่พบว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ด้านให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ด้านให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุก

ฝ่าย ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างสภาพจิตใจแก่นักท่องเที่ยว และด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกยังสอดคล้องกับ เสกสรรค์ สนาวา และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยยกระดับศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น โดยการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับประชาชนและชุมชนสืบไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทั้ง 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการคือ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม สิ่งดึงดูดใจ และที่พัก ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ 0.260 แสดงว่า ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้ร้อยละ 26.0 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิภา อินทสุวรรณ์ (2564) ที่พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร มีปัจจัยที่สำคัญ คือ ด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยว สินค้าและบริการที่ได้มาตรฐาน ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร การคมนาคมที่สะดวกสบาย ด้านบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยว บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ให้บริการและคำแนะนำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ด้านการสร้างภาพลักษณ์ให้การท่องเที่ยว มีการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทย ส่งเสริมการตลาด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

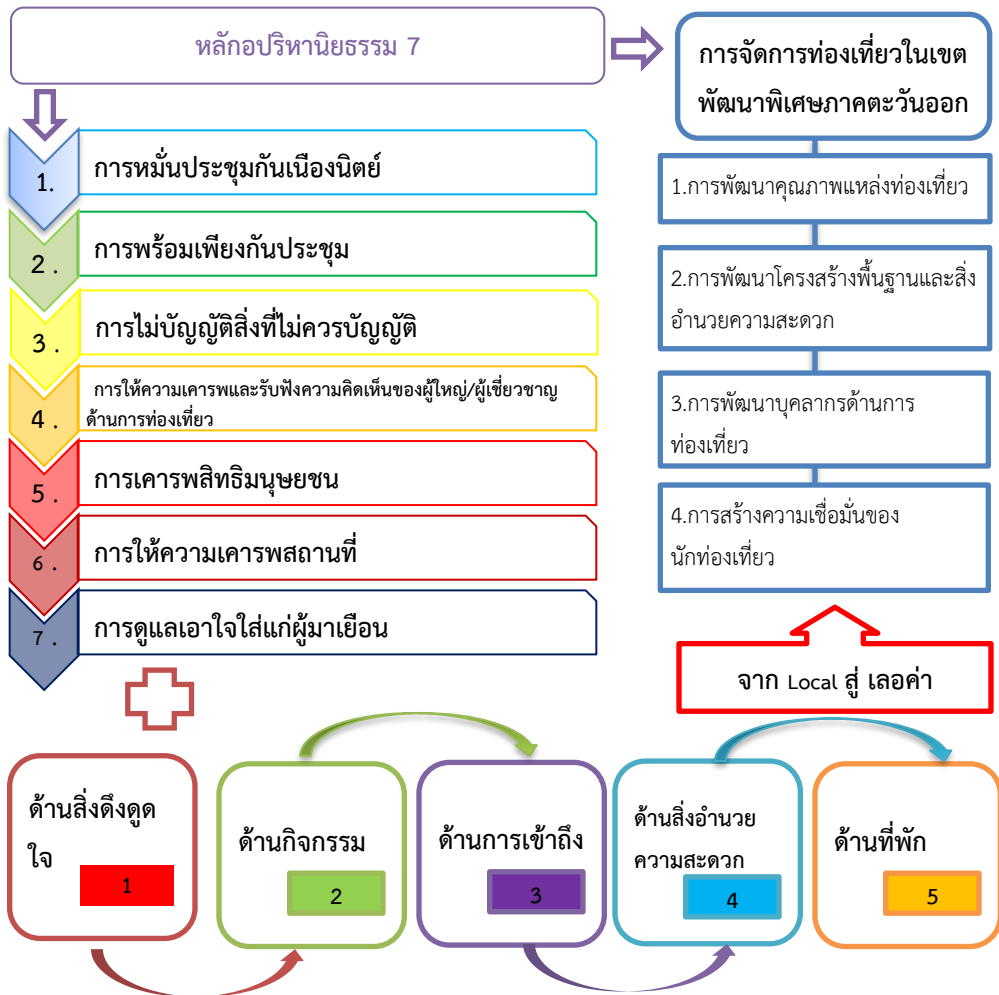
2. ด้านหลักการบริหารนิยธรรม 7 พบว่า หลักการบริหารนิยธรรม 7 ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน พร้อมเพรียงกันประชุม เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ 0.525 แสดงว่า หลักการบริหารนิยธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้ร้อยละ 52.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ปิยะเจริญเดช (2564) ที่พบว่ารูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา

โดยการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพสถานที่ ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1. การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4. การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยนำหลักอปริหานิยธรรม 7 เข้ามาประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เคารพสิทธิมนุษยชน ให้ความเคารพสถานที่ และดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเสริมสร้างด้วยปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พัก เพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็น Local เพื่อไปสู่สิ่งที่เลอค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี นวสินธุ์ และคณะ (2563) ที่พบว่า การบูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวจากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสร้างสรรค์ เป็นการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เข้าถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต โดยใช้การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ Storytelling สร้างการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส แสดงออกผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว 1) กิจกรรมการทำขนมหวานตามตำนานท้าวทองกีบม้า 2) กิจกรรมการทำอาหารพื้นถิ่นจากวัตถุดิบปลอดสารพิษ 3) กิจกรรมการแต่งกายชุดไทยท่องเที่ยวในแหล่งโบราณสถานและเทศบาลงานประเพณี ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว สามารถส่งมอบคุณค่าสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเจ้าของภูมิปัญญา นักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความประทับใจและรู้สึกคุ้มค่า โดยนำเสนอผ่านรูปแบบการตลาดใหม่ๆ ร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวรุ่นใหม่ที่ดีดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการไปสู่ระดับสากล การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน มีความน่าสนใจ และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การให้บริการอย่างมีคุณภาพและเป็นมืออาชีพ และการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณภาพ 2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน บริการจุดเชื่อมต่อระบบเครือข่ายไร้สายครอบคลุมทุกพื้นที่ การพัฒนาระบบขนส่ง ทั้งขนส่งสาธารณะ ระบบราง และเครื่องบิน

การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะอาดสวยงาม และส่งเสริมการศึกษาและสถานที่สำหรับการเรียนรู้ 3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ร่วมกันปลูกฝังให้ทุกคนแสดงออกถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการให้บริการและคำแนะนำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ พัฒนาทักษะทางอาชีพให้แก่บุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม 4. การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันเพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าของ EEC ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพ สร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว มีการสื่อสารที่เป็นระบบและทั่วถึงแก่นักท่องเที่ยวและสร้างความร่วมมือด้านธุรกิจท่องเที่ยวกับภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น

หลักการบริหารนิยาม 7 เข้ามาประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1. การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ โดยมีการประชุมพบปะปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ 2. การพร้อมเพรียงกันประชุม มุ่งมั่นทำงานของส่วนรวมให้ดีและพร้อมเพรียงกันป้องกันสิทธิประโยชน์ของส่วนรวมรับผิดชอบในการกิจร่วมกัน 3. การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ยึดถือปฏิบัติตามหลักการเดิมของหม่อมคณะ ทำตามกฎระเบียบที่เคยกำหนดไว้ การจะบัญญัติสิ่งใหม่ๆ หรือล้มเลิกกฎระเบียบเดิมต้องผ่านการทำประชาพิจารณ์ก่อน 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอด 5. การเคารพสิทธิมนุษยชน ให้เกียรติและคุ้มครองนักท่องเที่ยว เช่น สตรี เด็ก และคนชรา เคารพในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม 6. การให้ความเคารพสถานที่ ช่วยกันปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว รวมทั้งเชิดชูและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น 7. การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน เต็มใจต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการเสริมสร้างด้วยปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พัก เพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็น Local เพื่อไปสู่สิ่งที่เลอค่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรมีนโยบายการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งเรื่องการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวทางอุตสาหกรรม การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและรัฐบาล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรมีนโยบายสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อให้มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งเรื่องการพัฒนาทางหลวงและระบบขนส่ง การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ การสร้างศูนย์การประชุมและการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงและบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นสากล

2. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรมีการจัดประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงและสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการทำงาน

3. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรมีการทำประชาคม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยโดยการนำหลัก SDGs (Sustainable Development Goals) 17 ข้อ ของ UN มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในประเทศไทย

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ เพื่อพัฒนาพื้นที่นั้นให้เป็นแลนด์มาร์กแห่งใหม่ ตามคำนิยามจาก “ชุมชนสู่สากล”

เอกสารอ้างอิง

กชนิภา อินทสุวรรณ์. (2564). รูปแบบประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช. (2564). รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ธงชัย คล้ายแสง. (2562). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์* (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธารณี นวสันธิ์ และคณะ. (2563) การบูรณาการรูปแบบการท่องเที่ยวจากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยววิถีไทยอย่างสร้างสรรค์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารเซนส์จอห์น*, 23(32), 351-368.
- พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยคติทัศน์). (2564). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย* (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสกสรรค์ สนวา และคณะ. (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 259 - 276.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). *แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง. (2564). *จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร จำแนกเพศ รายอายุ ณ กรกฎาคม 2564*. สืบค้น 9 มกราคม 2566, จาก: <https://www.rayonghealth.com/web/stat.php>.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.